

Powroźnik 24
Wojkowa 34
Dubne 38
Leluchów 40
Jastrzębik 42
Złockie 46
Szczawnik 50
Milik 54
Andrzejówka 56
Żegiestów 58
Zubrzyk 60
Wierchomla Wielka 62
Szlachtowa 64
Jaworki 68

Maciejowa 70
Łabowa 72
Kamianna 74
Łosie koło Krynicy 76
Roztoka Wielka 78
Krynica Zdrój 80
Krynica Zdrój Słotwiny 86
Tylicz 88
Muszynka 92
Mochnaczka Niżna
i Mochnaczka Wyżna 98
Czarna 104
Piorunka 108
Berest 110

Polany koło Florynki 114
Florynka 116
Wawrzka 117
Binczarowa 118
Bogusza 120
Królowa Góra 124
Krynicka 126
Izby 128
Banica 132
Śniertnica 138
Brunary Wyżne 142
Czarna 144
Ropki 148
Hańczowa 150

Wysowa Zdrój 154
Góra Jawor 158
Blechnarka 160
Uście Gorlickie 162
Kwiatoń 164
Skwirtne 168
Regietów Niżny
i Regietów Wyżny 172
Smerekowiec 176
Konieczna 177
Gładyszów 178
Zdynia 180
Przysłop 184
Nowica 186

Leszczyny 190
Kunkowa 192
Klimkówka 194
Łosie koło Gorlic 196
Bielanka 200
Szymbark Doliny 204
Pielgrzymka 245
Gorlice 206
Świątkowa Mała 246
Krzywa 208
Wołowiec 210
Czarne 212
Desznica 256
Małastów 213
Kremenna 257
Pętna 214
Bodaki 220
Polany koło Dukli 260
Bartne 228

Ropica Góra 234
Tylawa 266
Chyrowa 267
Zyndranowa 270
Trzciana 274
Zawadka Rymanowska 275
Bałucianka 276
Królik Wołoski 278
Sieniawa 279
Wróblik Królewski 280
Wróblik Szlachecki 281
Daliowa 282
Wola Niżna 283
Wisłok Wielki 286
Komańcza 288

Radoszyce 290
Smolnik nad Osławą 292
Rzepedź 293
Szczawne 296
Turzańsk 297
Kulaszne 300

ARCHITEKTURA CERKWI

Cerkiew w Gladyszowie
Greek Catholic church in Gladyszów

Cerkwie na planie krzyża greckiego

W pierwszych dziesięcioleciach XX wieku powstała liczna grupa cerkwi zbudowanych na rzucie równoramennego krzyża greckiego z centralną kopułą pośrodku. Wzorem dla nich była architektura bizantyjska, inspirowana tradycją wczesnochrześcijańską i orientalną. Odmiana takich cerkwi „krzyżowych” występowała na Huculszczyźnie i Załipiu. Podjęta w okresie międzywojennym akcja budowy cerkwi tego typu związana była z próbą wprowadzenia na terenie Lemkowszczyzny form ukraińskiego stylu narodowego, próbą opartą na podobnych przesłankach co polski styl narodowy inspirowany stylem zakopiańskim. Zostały wówczas wzniesione drewniane grekokatolickie cerkwie w Daliowej i Gladyszowie. W grupie tej są także murowane cerkwie w Pętnie, Polanach koło Kremplnej i w Żegiestowie.

Odrębne miejsce wśród zabytków lemkońskiej architektury sakralnej zajmują świątynie o oryginalnym kształcie z pięcioma wieżyczkami w formie tzw. piątigłówka. Tego typu cerkwie wzniесiono w Łabowej (murowana) oraz w Turzańsku (drewniana). Taką była też nieistniejąca cerkiew w Klimkówce z wieżyczkami o kształtach inspirowanych „kokosznikami”, czyli elementami ruskich cerkwi prawosławnych. W latach 1986–1991 na planie krzyża greckiego z centralną kopułą na skrzyżowaniu ramion zbudowano murowaną cerkiew w Gorlicach.

Kopuły na dachach występują nie tylko w cerkwiach zbudowanych na rzucie krzyża. Umieszczano je niekiedy na cerkwiach wzniętych na planie wydłużonym, jak w przypadku świątyni w Myscowej i w Złockiem.

Cerkiew w Pętnie
Greek Catholic church in Pętna

Krzyże na cerkwiach

Nad wieżą i ponad kopułami, namiotowymi lub kalenicowymi dachami wszystkich cerkwi umieszczone są najczęściej cebulaste lub baniaste hełmy z pseudolatarniami i metalowymi krzyżami.

Żelazne, kute, ażurowe krzyże, ozdobione różnorodnymi ornamentalnymi elementami, mają charakter symboliczny. Największą grupę stanowią krzyże greckie, ale występują także łacińskie oraz trójramienne z prostą lub ukośną dolną belką. Nie ma przepisu, który by nakazywał wieńczenie świątyni krzyżami ze skośnym ramieniem. Według jednej z interpretacji ukośna belka wskazuje na niebo i na świat podziemi, według innej – wywodzi się od ramienia krzyża św. Andrzeja. Niektórzy z kolei uważają, że ta forma krzyża ma związek ze zbawieniem jednego z dwóch łotrów ukryzowanych z Jezusem – św. Dyzmą, który nawrócił się tuż przed śmiercią.

Na zakonczeniach ramion i na trzonie metalowych krzyży znajdują się liczne detale, najczęściej krzyżki, gwiazdki, motyw roślinny, kółka i krążki, półksięzice, które mają różnorodną symbolikę. Trzy krzyżki to trzy gwoździe (ćwiek), którymi Jezus był przybyty do krzyża (zasadami występują cztery krzyżki symbolizujące cztery gwoździe). Pięć krzyżków to pięć ran Chrystusa, a siedem – siedem bolesci Matki Boskiej lub siedem misteriów (sakramentów). Trzy gwiazdki są znakiem stałego panieństwa Matki Bożej, dziewictwa Marii przed, w czasie i po narodzeniu Jezusa, a tulipany – życia i nowego życia. Kółka i krążki symbolizują słofice, którego światło daje zbawienie. Wiąże się to ze słowami Jezusa zawartymi w Pisemie Świętych: „Ja jestem światłością świata. Kto idzie za Mną, nie będzie chodził w ciemności, lecz będzie miał światło życia” (J 8,12). Słofice w parze z sierpem księżyca – umieszczany w dolnej części krzyża – wyraża średniowieczną symbolikę wieku Chrystusa, bowiem początek roku słonecznego i księżyckiego występuje raz na 33 lata. Pięknym uzupełnieniem wystroju cerkwi są metalowe zawiasy, zamki, klamki, okucia i gwoździe kowalskie roboty.

EASTERN RITE CHURCH ARCHITECTURE

churches in Daliowa and Gladyszów were erected. The brick churches in Pętna, Polany near Krempna and Żegiestów also belong to this group.

Among the relics of Lemko church architecture, there are distinct churches in an unusual shape, with five cupolas resembling five heads. Churches like these were built in Łabowa (a brick church) and in Turzańsk (wooden). The non-existent Greek Catholic church in Klimkówka was similar to them. The shapes of its cupolas were inspired by traditional ornamentation of Ruthenian Orthodox churches. The brick church in the city of Gorlice was built in 1986–1991 on a Greek cross plan. Its central cupola was placed at the intersection of arms.

Cupolas on the roofs are not only found in cruciform Eastern rite churches. They were sometimes placed on the churches with an elongated rectangular plan, like in Myscowa and Złockie.

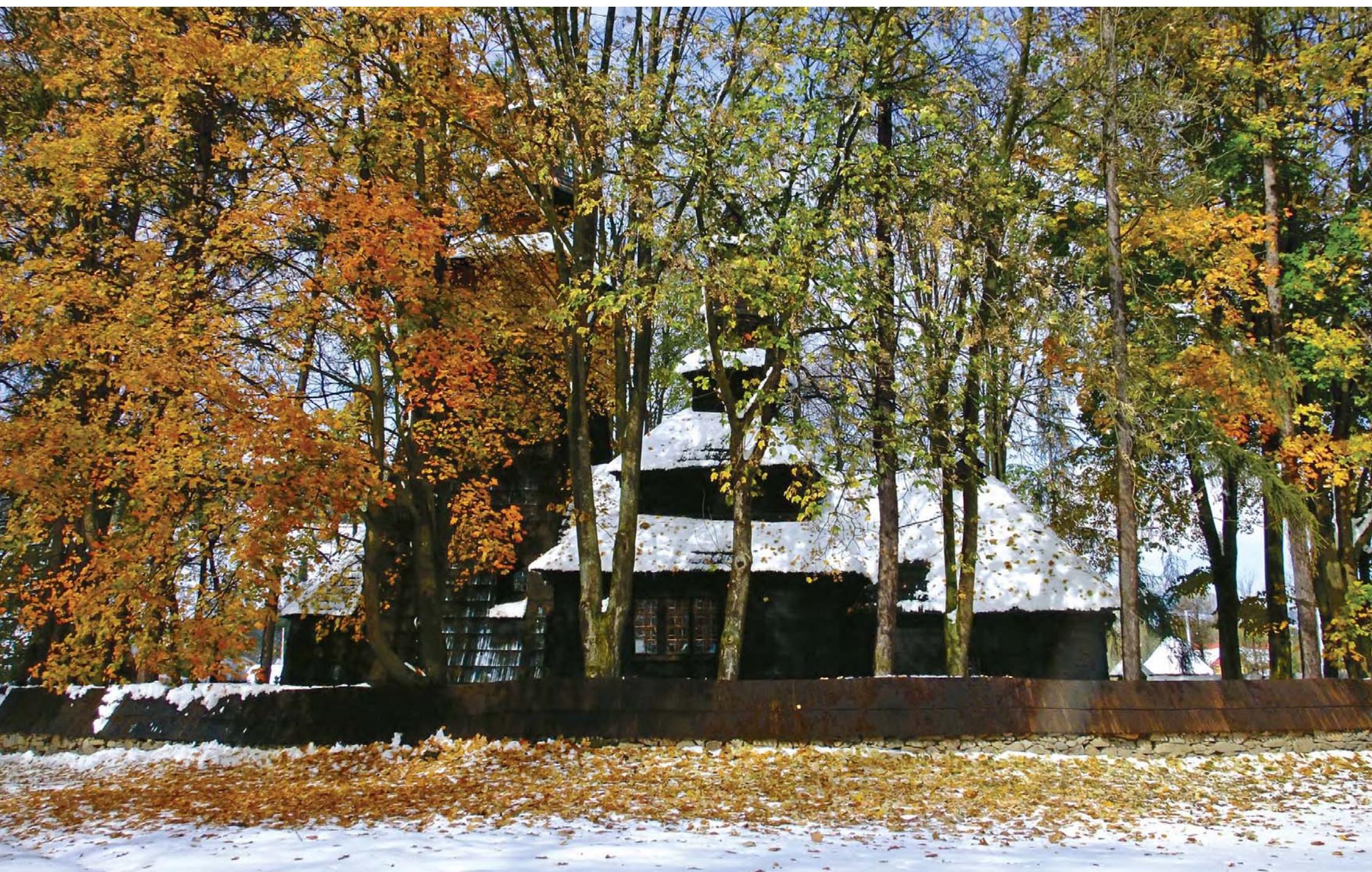
Crosses on Eastern rite churches

Above the tower and the roofs – whether domed, tented or ridge – of all Eastern rite churches, there are nearly always onion or bulbous domes with pseudo lanterns and metal crosses.

Wrought-iron openwork crosses, decorated with various ornamental elements, carry a symbolic meaning. Greek crosses are most common, but there are also Latin and three-armed crosses with a straight or slanted lower beam. There is no regulation which would force a church to use slanted-armed crosses. According to one of the theories, the slanted beam points to the sky and the underworld. Another hypothesis says it is derived from the arm of St Andrew's Cross. Others, however, claim this form of the cross can be associated with the salvation of St Dismas, one of the two thieves who were crucified alongside Jesus. He became Christian just before his death.

Bielanka. Cerkiewne krzyże
The Orthodox church crosses in Bielanka

WOJKOWA ВОЙКОВА

W XIII wieku w miejscu dzisiejszej Wojkowej istniała odnotowana w 1264 roku strażnica wieś Krasnojedl. Przywilej lokacyjny na założenie wsi według prawa wołoskiego wydał w 1595 roku dla sołtysa Homy Powroźnickiego z Powroźnika kardynał Jerzy Radziwiłł. W 1931 roku wieś liczyła 70 gospodarstw i 439 mieszkańców, głównie lemków. Mieszkało tam też kilka rodzin polskich, 3 żydowskie i niewielki Cyganie.

**Cerkiew greckokatolicka pw. śś. Kosmy i Damiana.
Obecnie kościół rzymskokatolicki pod tym samym wezwaniem.**

Drewniana cerkiew, została zbudowana w 1790 lub 1792 roku na miejscu poprzedniej, spalonej. Ta tradycyjna zachodniolemkowska świątynia składa się z trzech wyraźnie wyodrębnionych części, tj. prezbiterium, nawy i babińca, nad którym wznosi się wysoka wieża z nadwieszoną izbicą. Prezbiterium oraz nawę nakryte są namiotowymi, uskokowo łamonymi dachami. Zwierczażą je barokowe wieżyczki z cebulastymi hełmami i ośmiobocznymi pseudolatarniami.

We wnętrzu zachował się rokokowy, obecnie niekompletny, ikonostas z XVIII wieku. W nawie umieszczona jest m.in. Płaszczyzna i ikona śś. Cyryla i Metodego. Ściany zdobi dekoracja malarska z 1938 roku.

In the 13th century, in what is today's Wojkowa, there used to be a border guard village called Krasnojedl, which was mentioned for the first time in 1264.

The foundation charter for a new village under Wallachian law was granted in 1595 by Cardinal Jerzy Radziwiłł to the village leader Homa Powroźnicki. In 1931, the village had 70 households and 439 inhabitants, predominantly Lemkos. There were also several Polish and 3 Jewish families, as well as a few Gypsies living there.

**Greek Catholic Church of Sts Cosmas and Damian.
Nowadays, Roman Catholic Church dedicated to the same patron saints.**

The wooden church was built in 1790 or 1792 in place of the previous one which had been burnt. This traditional church in Western Lemko style consists of three clearly separate parts: the sanctuary, the nave and the narthex. The latter is topped by a tall tower and an overhanging spire. The sanctuary and the nave are covered with multi-tiered tented roofs. The roofs are topped by baroque flèches with onion domes and octagonal pseudo lanterns. Inside the church, there is an incomplete 18th century iconostasis in rococo style. In the nave, we can see the Shroud and the icon of Sts Cyril and Methodius. On the walls, there are painted decorations from 1938.

KRYNICA ZDRÓJ КРЕНІЦЯ ЗДРІЙ

Cerkiew prawosławna pw. Równego Apostołom
księcia św. Włodzimierza Wielkiego.

W 1981 roku w Krynicy Wsi utworzono parafię prawosławną, w latach 1983–1996 zbudowano tu z cegły murowaną świątynię. Konsekrował ją w 1996 roku metropolita Bazyl wspólnie z biskupami Polskiej Autokefalicznej Cerkwi Prawosławnej.

Sylwetka świątyni nawiązuje do architektury cerkwi wschodnio-słowiańskich. Zwieńcza ją siedem strzelistych wieżyczek z kopułami, które symbolizują siedem misteriów – tajemnic. W Kościele prawosławnym są to: chrzest, namaszczenie świętym mirem, Eucharystia (Komunia Święta), spowiedź (pokuta), kapłaństwo, małżeństwo i namaszczenie olejem świętym.

Eastern Orthodox Church of St Volodymyr,
Equal to the Apostles.

In 1981, an Orthodox parish was established in Krynica Wieś (part of today's city of Krynica Zdrój). The brick church was built here in 1983-1996. It was consecrated in 1996 by Metropolitan Bishop Basil and other bishops of the Polish Autocephalous Orthodox Church. The building structure refers to the architecture of East Slavic Orthodox churches. The church is topped by seven soaring towers with cupolas, which symbolize the Seven Sacred Mysteries. In Eastern Orthodoxy, they are: Baptism, Chrismation, Holy Communion, Confession, Ordination, Matrimony and Anointing.

NOWICA НОВИЦЯ

Kaplica pw. Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny (Uspenia Boharodicy).

Uroczyste obchodzone tu święto Zaśnięcia Matki Boskiej (Uspenia Boharodicy) odpowiada obchodzonemu przez rzymskich katolików świętu Wniebowzięcia Matki Bożej (Matki Bożej Zielnej). Kaplica jest niewielkim, drewnianym budynkiem z trójbocznie zamkniętą częścią ołtarzową. Nakrywa ją kalenicowy dach do stosowany kształtem do przyzemia. W jej wnętrzu ustawiony jest neorenesansowy ołtarz główny z ikoną Matki Bożej z Dzieciątkiem w Niebiosach. Znajdują się tam również feretrony i obrazy – oleodruki.

Święto Zaśnięcia Matki Bożej jest świętem z grupy dwunastu wielkich świąt w Kościele wschodnim.

W dniu 15 sierpnia (28 sierpnia) w kaplicy odbywają się greckokatolickie uroczystości odpustowe związane z poświęceniem wieńca dożynkowego. Odprawiane w tym dniu nabożeństwo połączone jest z poświęceniem ziół, plonów i wody z pobliskiego źródełka. Obecnie uroczystą mszę świętą celebrują wspólnie duchowni obrządku greckokatolickiego i łacińskiego. Uczestnicy nabożeństwa oraz duchowni udają się do wypływającego nieopodal stojącego ląska źródełka. Po jego poświęceniu, nabierają wodę do naczyni. Wierzy się, że cudowna moc źródełka przywraca chorym zdrowie. W czasie święta odbywają się także koncerty zespołów lemkońskich.

Chapel of the Dormition of the Virgin.

The Feast of the Dormition of the Virgin (Russian "Uspenie Bogorodity"), which is celebrated here, is an equivalent of the Roman Catholic Feast of the Assumption of Mary. The chapel is a small wooden building with a three-sided sanctuary. It is covered with a ridge roof which is adjusted to the shape of the ground level. Inside the chapel, we can see the neo-Renaissance side altar with the icon of the Virgin Mary with Child in Heaven. There are also portable procession icons and paintings which were made using chromolithography.

The Dormition of the Virgin is one of the Twelve Great Feasts in the Eastern rite Church.

On 15th August (28th August), there are church fair ceremonies in the chapel. They are bound up with the consecration of the harvest festival wreath. During the service on this day, herbs, crops and the water from the nearby stream are all consecrated. Nowadays, the ceremonial Mass is celebrated together by Greek Catholic and Latin rite priests. The worshippers and the clergymen go to the nearby stream which is famous for its grace. After the consecration, they fill in their containers with the stream water. It is believed that the miraculous spring water has a healing power. During the feast, there are also concerts of Lemko bands.

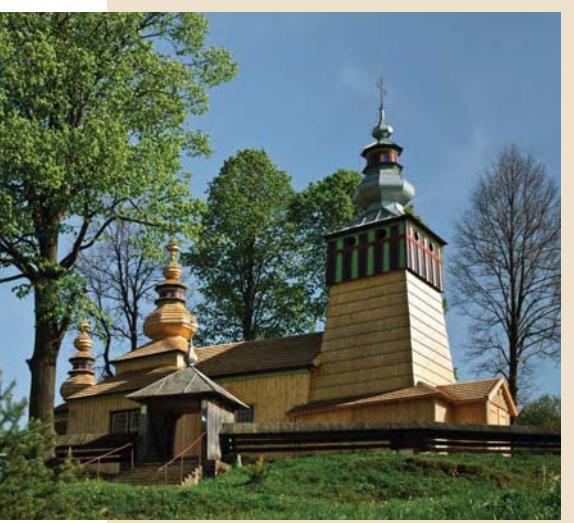
ŚWIĄTKOWA MAŁA СВЯТКОВА МАЛА

Według przekazów Świątkowa Mała miała powstać w XV wieku, a jej osadnicy przybyli tu z południa, z węgierskich nizin. Pierwsza wzmianka o osadzie pochodzi z 1487 roku. Założona została przed 1510 rokiem lub w 1546 roku.

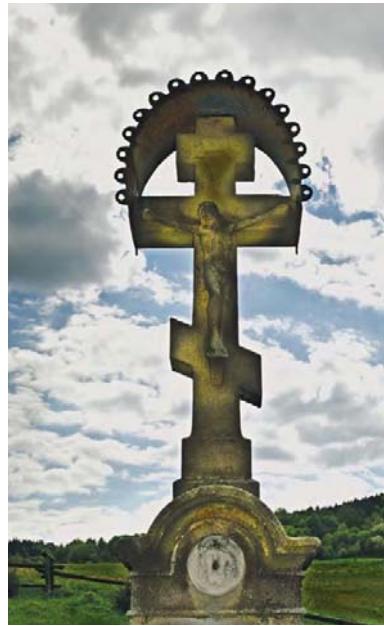
W istniejącej już ówczesnej „parafii” Grabie, Stadniccy ze Źmigrodu osadzili nad rzeką Świątkową wieś Świątkowa Mała. W 1891 roku mieszkało tu 247 grekokatolików i 4 Żydów.

Cerkiew grekokatolicka pw. św. Michała Archanioła. Obecnie kościół rzymskokatolicki pod tym samym wezwaniem.

Drewniana cerkiew została wzniesiona lub przebudowana ze starej w 1762 roku. Do istniejącej w XVII wieku kapliczki (obecnie prezbiterium) dobudowano ówczesną nawę i babińiec. Wieżę cerkwi dostawiono dużo później. Obecnie jest to trójdzielna, orientowana cerkiew zachodniołemkowska z wznoszącą się nad babińcem strzelistą wieżą z malowaną izbicą. Nakrywają ją namiotowe, lamane kopuły z baraniastymi helmami i pseudolatarniami. W barokowym, niekompletnym ikonostasie oraz na ścianach umieszczono ikony pochodzące z okolicznych zniszczonych cerkwi. W miejscu carskich wrót jest duża ikona Chrystusa Nauczającego, a w górnej części, w rzędzie Deesis włóscie apostoliów, znajduje się nietypowa ikona Matki Bożej z Dzieciątkiem. Obie ikony mają nałożone płaskorzeźbione, drewniane, złocone sukienki. Na ścianach umieszczono ikony, m.in. Sąd Ostateczny z 1653 roku i rzadko spotykana ikona proroka Eliasza na ognistym rydwanie.

246

According to historical records, Świątkowa Mała was founded in the 15th century and its settlers came from Hungarian lowlands in the south.

The village was mentioned for the first time in 1487. It was established either before 1510 or in 1546. Świątkowa Mała was founded on the Świątkowa River in the parish of Grabie by the Stadnicki family from the city of Źmigród. In 1891, there were 247 Greek Catholics and 4 Jews living in the village.

Greek Catholic Church of St Michael the Archangel. Nowadays, Roman Catholic Church dedicated to the same patron saint.

The wooden church was erected or converted from the older one in 1762. It was then that the nave and the narthex were added to the 17th century chapel (now the sanctuary). The tower was built much later. Nowadays, it is a three-part oriented church in Western Lemko style, with a soaring tower above the narthex. It is covered with tiered tented cupolas, with bulbous domes and pseudo lanterns.

In the incomplete baroque iconostasis and on the walls, there are icons from the demolished churches of the area. In place of the Royal Doors, we can see a large icon of Christ the Teacher, and in the upper part, among the apostles in the Deisis row, there is an unusual icon of the Virgin Mary with Child. Both icons have wood-carved gilded dresses. On the walls, there is a depiction of the Last Judgment from 1653 and a rare icon of Prophet Elijah on a chariot of fire.

OLCHOWIEC

ВІЛХІВЕЦЬ

Olchowiec po raz pierwszy pojawił się w dokumentach źródłowych w 1541 roku.

Okolo 1885 roku wieś liczyła 400 mieszkańców – 390 grekokatolików i 10 Żydów.

Cerkiew grekokatolicka pw. Przeniesienia Relikwii św. Mikołaja.

Dawna cerkiew dotrwała do 1932 roku, natomiast nową zaczęto budować w 1934 roku. Według przekazów stojącą w poświęconym miejscu starą świątynię „obudowano” wokół ścianami nowej. Po zakończeniu prac starą cerkiew rozebrano. Od końca lat 70. XX wieku cerkiew jest świątynią filialną dwóch parafii różnych obrządków. Służy grekokatolikom i rzymskim katolikom. Świątynia zbudowana została na planie wydłużonym, z szerszą nawą, z wszystkimi jej pomieszczeniami równej wysokości. Nakrywa ją kalenicowy dach, na którym osadzone są dwie kopuły. Osadzona na kopule nad nawą pseudolataarnia zwieńczona jest stożkową iglicą. Podobne zwieńczona jest druga, mniejsza nad prezbiterium.

Olchowiec słynie z odbywających się tu w maju kermesów (odpustów).

Mikolaj Gabbo – organizator kermesów w Olchowcu / Mikolaj Gabbo – the organizer of the kermesz church fair in Olchowce

Olchowiec was mentioned in historical records for the first time in 1541.

In 1885, the village had 400 inhabitants, including 390 Greek Catholics and 10 Jews.

Greek Catholic Church of the Translation of the Relics of St Nicholas.

The previous church survived until 1932, and the erection of the new one started in 1934. According to historical records, the old church, which was located in a consecrated place, was “surrounded” by the walls of the new one. When all the works were completed, the old church was pulled down. Since the late 1970s, it has been a filial church for two parishes of different rites. It has served as a place of worship for Greek and Roman Catholics.

The church was built on an elongated rectangular plan, with a wide nave and all the interiors of equal height. The nave is covered with a ridge roof on which there are two cupolas. The cupola above the nave is topped by a pseudo lantern and a conical spire at the very top. The second smaller cupola above the sanctuary has a similar top. Olchowiec is famous for its kermesz church fair which takes place every year in May.

